



Abbey Lincoln

*gordana kovačić*

# JAZZY LADIES

Tko kaže da je *jazz* "muška disciplina"? Ako jest, tada smo ga mi učinili takvim, mi i naše predrasude. Za razliku od pjevačica koje su se davno etablirale u *jazzu*, tek u novije vrijeme sve se više žena laća "*jazz-instrumentarija*", a naročito je taj trend vidljiv u posljednjim dekadama XX. stoljeća. Nažalost, za većinu njih se ne zna. Žalosno je da se još uvijek može čuti isprazna fraza "*Hm... s obzirom da je žena, čak i ne svira loše.*". Međutim, kad bismo ovakvim slušateljima prezentirali koji album bez prethodne najave, tj. da je riječ o ženskim izvođačima, ti isti stereotipci nikada ne bi izjavili takvo što jer jednostavno ne bi čuli nikakvu muško-žensku razliku. U svakodnevnom životu *jazza* bilo je ovakvih spontanijih eksperimenata. I doista, čak najugledniji *jazzisti* katkada bi oduševljeno reagirali pitajući se "koji su to dečki na ploči", dok su neki drugi otvoreno izjavljivali da tako zvuči sastav, ritam-sekcija, bubnjar... kakvog bi oni htjeli imati. *Swinging Ladies* tek je jedna od ženskih postava koje su na *blind-fold* testovima uspjele zavarati mnoge slušatelje (čitajte: muškarce). Ali Ryerson, pak, prvorazredna je umjetnica na flauti o kojoj se malo zna iako je znalci smatraju jednom od najboljih flautistica današnjice, dok je Barbara Dennerlein relativno brzo stekla svjetsku popularnost. U dokaz tome evo i mali izbor diskografije.

## WOMEN - THE BEST JAZZ VOCALS

Verve 520 974

Izdavačka kuća Verve nedavno je objavila dvostruko CD-izdanje pod naslovom "*Women - The Best Jazz Vocals*". Riječ je o zbirci balada, što se naslućuje već iz samog bljedunjavog ovitka na kojem se nalazi skulpturana razodjevena žena. Iako se ni ideja ni naslov ne čine originalnim, ovaj dvostruki CD zavrjeđuje preporuku. Kompilacija je uistinu vrlo dobro osmišljena. Naime, za razliku od mnogih albuma takvog tipa na kojima se često nalaze uvijek iste kompozicije istih izvođača, uglavnom starijih pjevačica, ovo izdanje mnogo je mudrije koncipirano. Naravno, treba naglasiti da su spomenute starije snimke odlične, a neke i antologijske

Na prvome CD-u nalazi se 13 kompozicija živućih *jazz* pjevačica, dapače, riječ je o snimkama novijeg datuma. Tako možete čuti šarmantnu i zavodljivu Diane Krall, koja otvara ovu kompilaciju, zatim majstoricu noćne i romantične atmosfere Shirley Horn, uvijek izrazito emocionalno angažiranu Abbey Lincoln, toplu i senzualnu Cassandru Wilson, zatim Diane Schuur, koja podsjeća na pjevačice starije garde, mladu skandinavsku pjevačicu dječjega glasa Silje Nergaard, potom u vokalnom izražaju jednostavnu Ruth Cameron i Lauru Fygi te Dee Dee Bridgewater u vrlo ženstvenom i nježnom izdanju. Slušatelj će primijetiti da je većina kompozicija spomenutih pjevačica ostvarena uz pratnju gudača. To možda i nije slučajno. Naime, u posljednje vrijeme čini se da suradnja s gudačima, odnosno sa simfonijskim orkestrom "ponovno" ulazi u modu. Samo ove godine nekoliko je najuglednijih dama *jazza* snimilo i objavilo albume upravo toga formata (Shirley Horn, Dianne Reeves, Diana Krall).

Drugi CD sadrži 16 kompozicija u izvodenju pjevačica zlatnog doba vokalnog *jazza*, kraljica do kraljice - Sarah Vaughan, Ella Fitzgerald, Billie Holiday, Carmen McRae, Dinah Washington, Peggy Lee, Dorothy Dandridge, Anita O'Day, Blossom Dearie, Patti Page i Teri Thornton. Naglasimo da je riječ o tehnički vrlo kvalitetnim snimkama koje po tom pitanju ne zaostaju za onima s prvoga CD-a, a povezuje ih i to što su i na drugom CD-u većim dijelom zastupljene izvedbe s pratnjom gudača, odnosno velikih *jazz* orkestara.

**ABBEY LINCOLN****Over the years**

Verve 3145491012

Neuništiva *jazz* pjevačica Abbey Lincoln (1930.-2010.) i ovim albumom pokazuje da je i dalje u punoj formi, a njena forma čista je emocija. Neupitna je i snaga njenog izraza. Standardi i originalne kompozicije na ovome albumu odlično su izbalansirani i aranžirani, pa sve kompozicije, njih deset, zvuče kao da ih je upravo ona napisala. Poezija Abbey Lincoln pretočena u glazbu otkriva životnu snagu, iskustvo i mudrost, a stihovi govore o ljubavi, djetinjstvu, odrastanju, starenju, boli, sreći, nadi, vjeri, samopoštovanju, toleranciji, društvenim problemima, humanosti... I ovom prilikom Abbey Lincoln okupila je uglavnom mlađe suradnike, dajući im tako priliku da uče i promoviraju se. S druge strane, ti isti vrlo talentirani muzičari dali su albumu svježinu i energiju koja se odlično stapa s Lincolnovom. Ritamsekciju čine Brandon McCune (klavir), John Ormond (kontrabas) i Jaz Sawyer (bubnjevi). U nekoliko pjesama njima su se pridružili gosti Jerry Gonzales (truba) te poznati Joe Lovano (tenorsaksofon), odnosno Kendra Shank (gitara), te Jennifer Vincent (violončelo). Violončelo je u posljednjim izdanjima Lincolnove postalo gotovo obavezan inventar koji još više naglašava nostalgiju i sjetu njenih balada.

Kao i njezini prethodni nosači zvuka, i ovaj je introspektivan. Iako je glazbena atmosfera ukupno gledano melankolična, čitavo vrijeme pulsira toplina i unutarnja smirenost, sreća i zadovoljstvo. Abbey Lincoln, nema sumnje, pjeva o svom vlastitom životnom iskustvu, i tu leži snaga njenog glazbenog izraza. Posljednja pjesma na albumu je "Tender as a Rose", koju izvodi *a capella*. Njen topao glas, koji tehnički možda i nije tako jak kao nekada, pjeva ljubavnu priču koja zvuči kao ispovijed s mnogo *bluesa*, s mnogo *soula* i s mnogo *folka*, a to je *ono* što se upravo dobiva *over the years*.

**SHIRLEY HORN****You're My Thrill**

Verve 549 417

Shirley Horn (1934.-2005.) jedna je od najcjenjenijih pjevačica u *jazzu*. Prvi album "Embers and Ashes" objavila je 1960. godine i iako je izdan za manje poznatu izdavačku kuću, njeno ime ubrzo je postalo cijenjeno. Jedan od impresioniranih slušatelja spomenutog albuma bio je i Miles Davis.

Album "You're My Thrill" možemo shvatiti kao nastavak suradnje Shirley Horn i Johnnyja Mandela nakon desetogodišnjeg prekida, a na ovome albumu Horn pjeva jedanaest kompozicija na svoj osebujni način čiji su zaštitni znaci poštivanje originalne melodije i jednostavnost. Unatoč toj jednostavnosti, postigla je originalnost u svom izrazu, a to zato što je njen pristup pjesmama vrlo osoban, pa je svaki stih, svaka riječ koju otpjeva ili izgovori proživljena i uvjerljiva. Stoga se Shirley Horn s pravom smatra interpretatorom, odnosno ubraja se među malobrojne originalne pjevače u *jazzu*. Ne treba zanemariti ni njeno sviranje klavira koje je isto tako profinjeno, senzualno, meko i uvijek u pravoj mjeri. Time je njeno ime postalo sinonim za baladu i romantiku. Inspirala je mnoge mlađe naraštaje pjevačica(-pijanistica), a jedna od njih je i Diana Krall koja se katkada, čini se, uvelike oslanja upravo na školu Shirley Horn.

**TERI THORNTON****I'll Be Easy to Find**

Verve 547 755

Američka pjevačica Teri Thornton (1934.-2000.) nastupala s Johnnyjem Griffinom, Clarkom Terryjem, Cannonballom Adderleyjem i drugima, ali nešto širu popularnost u Americi i svijetu stekla je tek 1998. godine kad je u svojoj 64. godini života (!) sudjelovala na poznatom Thelonious Monk International Jazz Vocal Competition gdje je osvojila prvo mjesto.

Sljedeće godine izdala je ovaj odličan album "I'll Be Easy to Find" za izdavačku kuću Verve. Iako već u podmaklim godinama, Teri Thornton još uvijek je vrlo privlačna, a ono što je najvažnije, njen je glas u odličnoj formi. Ona doista daje sve od sebe. Njena je interpretacija vruća i snažna. Album je u cijelosti *jazz*-album, za što jamče i imena koja su sudjelovala u njegovoj realizaciji - Jerome Richardson, Norman Simmons, Grady Tate, Lonnie Plaxico, Michael Bowie i dr. Muziciranje je upravo autentično američko - odlična ritam-sekcija na koju se oslanja izvrsna puhačka sekcija i glas. Taj glas je siguran, samouvjeren, iskusan, taman u boji, velikog raspona, katkada lelujav i opijen, ukratko - vrlo izražajan i prepoznatljiv. U tom se glasu osjeća sigurnost u vlastitu ženstvenost. Sam vokalni stil Thorntonove sadrži ono što su imale velike dame *jazza*, njene prethodnice poput primjerice Betty Carter, Sarah Vaughan ili Carmen McRae, a to je snažna osobnost koja oblikuje njenu interpretaciju. Prisutan je i *blues feeling*, a u pojedinim pjesmama vrlo snažni elementi *gospela*, ali uvijek s mjerom i sofisticirano. Teri Thornton je majstorica za balade. Njeni dugi tonovi su jasni. Naročito je dojmljiv njen duboki registar i vibrata koja izvodi na dugim tonovima. Upravo ne možete vjerovati da takav glas može (pro)izvesti i suprotno - vrlo visoke tonove koji nisu vrisak ili uzdah nego dugi kontrolirani tonovi, katkada bogaćeni šumom, gdje vibrato također dolazi do izražaja. Osim kao pjevačica, Teri Thornton se predstavlja i kao pijanistica na tri kompozicije.

#### DIANNE REEVES

##### **Celebrating Sarah Vaughan: The Calling**

Blue Note 7243 5 27694 2 1

Dianne Reeves (r. 1956.) jedna je od rijetkih pjevačica novije generacije u čijem se radu čuje duboko poštovanje velikih *jazz* prethodnica, a jedna od njih je svakako i Sarah Vaughan, kojoj je Reeves posvetila svoj posljednji album "The Calling". Spomenut osjećaj za tradicionalno Dianne Reeves znalački spaja s modernim, a njen vokalni profil mijenja se i sjajno prilagođava u odnosu na predložak koji pjeva. Reeves transformira svoju tehniku i interpretaciju na način koji najprimjerenije odgovara glazbi koju

toga časa izvodi, i stoga ju je nemoguće (pro)cijeniti i svrstati na osnovu slušanja samo jednog albuma.

Album "The Calling" objavljen je ove godine i u njegovu ostvarenju sudjelovalo je četrdeset i dvoje glazbenika - poznatih *jazz* umjetnika od kojih su neki dugogodišnji suradnici Dianne Reeves - pijanisti M. Miller i B. Childs, basist R. Veal, bubnjar G. Hutchinson, perkusionist M. Jackson, gitarist R. Malone, saksofonist S. Wilson i legendarni trubač C. Terry. Aranžmane za veliki orkestar napisali su Billy Childs i Robert Freedman. Bez imalo pretjerivanja moglo bi se kazati da je Dianne Reeves ako ne jedina, a onda u svakom slučaju jedna od malobrojnih današnjih pjevačica koja se može upustiti u tako zahtjevan i odgovoran projekt. To je stoga što ima sve attribute koje je imala i Sarah Vaughan - veliki raspon glasa, izuzetan osjećaj za ritam, sposobnost improvizacije koja nalikuje instrumentalnoj, stilsku elastičnost, savršenu intonaciju i dikciju, vrlo dojmljivu i upečatljivu boju glasa, odličnu pjevačku tehniku, zahvaljujući kojoj se može vinuti u gotovo operno pjevanje, te odličnu interpretaciju, koja se proteže od vrlo nježnog do dramatskog izvođenja, što potvrđuje upravo ovaj album.

"A Chamada" ili "The Call" jedina je pjesma na albumu koja nije bila na repertoaru Sarah Vaughan, no Dianne Reeves odlučila je uvrstiti i time iskazati poštovanje prema božanstvenoj Sassy. Ovdje Reeves pjeva bez teksta, vokalizirajući, smireno. Riječ je o svojevrsnoj odi, što bi se moglo reći i za čitav album "The Calling" kojim je Dianne Reeves još jednom pokazala istinsku predanost glazbi i visoku umjetničku kvalitetu, čime se u današnjoj (hiper)produkciji vokalnog *jazza* može pohvaliti vrlo malen broj pjevačica.

#### SWINGING LADIES

##### **Take One**

Lynro Music Productions

Mnogima je teško vjerovati da ovaj sastav čine isključivo žene. Naime, navikli smo slušati pjevačice i pijanistice, ali vrlo rijetko i vrsne

bubnjarke, kontrabasistice, trubačice, trombonistice i saksofonistice, a sve su to upravo *Swinging Ladies*. Naša publika vjerojatno ih se dobro sjeća jer su ove dame u dva-tri navrata gostovale u Zagrebu.

Album "Take One" njihovo je prvo diskografsko izdanje koje ih predstavlja kao sekstet u sastavu Stacy Rowles - trubačica, a povremeno i pjevačica, zatim Lisa Pollard - saksofonistica, Audrey Morrison - trombonistica, Jill McCarron - pijanistica, Lindy Huppertsberg - kontrabasistica i Sylvia Cuenca - bubnarka. Svaka od spomenutih dama izuzetna je instrumentalistica i solistica. Tako je, primjerice, trubačica i *bandleaderica* Stacey Rowles (1955.-2009.), inače kći glasovitog pijanista Jimmyja Rowlesa, a do sada je surađivala s mnogim velikim imenima u *jazzu*, kao što su W. Herman, J. Pass, M. McPartland, R. Callender, T. Flanagan i drugi. Iako slične životopise imaju i druge članice sastava, njihova pojedinačna imena uglavnom nisu poznata. A jedan od razloga je svakako taj što su - žene.

"Take One" je odličan *straightahead jazz* album. To je očito već u prvom broju, "Hocus Pocus" Leeja Morgana gdje temu prpošno otvaraju tri puhačice, nakon čega slijede odlična sola svake od njih, potom klavira, a na kraju dolazi do izražaja i bubanj, odnosno općenito odličan aranžman koji kao da je pisan za veliki orkestar. I sigurno ćete se uhvatiti u pomisli "Uh, dečki su stvarno odlični!" jer "ovi dečki" *swingaju*. ^vrsto i precizno muziciranje naročito dolazi do izražaja u dijelovima aranžmana gdje stoje puhački akcenti. Sva su sola odlična i jasno je "iz prve" da je riječ o doista vrhunskim umjetnicama. Općenito govoreći, iako u njihovu muziciranju ima utjecaja starih majstora te svojevrsnog poštovanje tradicije, to je muziciranje istovremeno novo i svježije, poletno i optimistično. Tako ćete, primjerice, slušajući trubačicu Rowles zasigurno pomisliti na jedinstvenog Clarka Terryja, ali samo pomisliti jer njeno muziciranje nipošto nije kopiranje toga velikana.

## ALI RYERSON

### Blue Flute

Red Baron 471576

Ali Ryerson (r. 1958.) prvorazredna je umjetnica na flauti. Klasično glazbeno obrazovanje te odrastanje uz oca Arta Ryersona, poznatog klasičnog i *jazz* gitarista, kao da je odredilo i njen profesionalni put. I doista, njeno je ime cijenjeno kako u svijetu klasike, tako i *jazza*, a ono što osobito treba naglasiti jest to da Ali Ryerson nipošto nije klasičarka koja se "usput" okušava i u *jazzu*. Naprotiv, njen pristup *jazzu* i interpretacija jasni su i nedvojbeno *jazzistički*, izrasli iz velike motivacije i ljubavi prema upravo toj glazbi. Kućni *jam-sessioni* njenog oca i prijatelja koji bi navraćali (mahom poznati *jazzisti*), slušanje dobrih ploča i sviranje uz njih bili su prve *jazz*-lekcije, pa ne čudi što je mlada Ali osim koncertiranja na klasičnim pozornicama svirala i u zadimljenim *jazz*-klubovima. Prema vlastitim riječima, jedino na taj način mogla je razviti pravi "jazz feeling".

Njen je ton sofisticiran i kontroliran, s katkada jedva primjetnim vibratom, koji gotovo nalikuje drhtavom ženskom glasu. Suprotan je karakter ostvaren u bržem broju "The Sony Side" (Glenna Ossera) gdje flautistica pokazuje da može i umije i drugačije. Njena interpretacija ovdje je *hard-boperska* i *swingerska*. Naravno, ne treba posebno naglašavati da je to omogućeno odličnom ritam-sekcijom i "pogonskim gorivom" legendarnog bubnjara Roya Haynesa, koji, nažalost, zbog spomenute produkcije, zvuči dosta drugačije nego smo navikli. U zaključku prikaza ovoga albuma, koji je tek jedan primjer suradnje flautistice Ali Ryerson sa sjajnim *jazzistima* svjetskoga glasa, ostaje upitati se kako je moguće da je ime ovako kvalitetne umjetnice poznato tek rijetkim pojedincima.

**DIANA KRALL**  
**The Look of Love**  
 Verve 549 846

Album "The Look of Love" možemo shvatiti kao nastavak prethodnog "When I Look in Your Eyes" koji je Diana Krall (r. 1964.) donio planetarni uspjeh. Naime, za isti je dobila nagradu Grammy u kategoriji najbolje izvedbe vokalnog *jazza*. Ta činjenica vjerojatno je ponukala Dianu Krall i njen menadžment da ne mijenjaju čarobnu formulu uspjeha, tj. da ostanu na pitkijem, komercijalnijem *jazzu* te da spomenuti projekt prodube i razrade. Tako je nastao "The Look of Love", zbirka balada i *bossa nova*, koju je ostvario njezin kvartet i Londonski simfonijski orkestar kojim je ravnao Claus Ogerman koji je napisao sve aranžmane.

U vremenu kad ne baš malen broj pjevačica našega vremena, poglavito mlađih, okreće leđa tradicionalnom *jazzu* te traži nešto novo i drugačije, Diana Krall odlučila se kročiti utabanim stazama *jazza*, pokazujući time veliko poštovanje prema tradicionalnom te uvažavanje svega onoga što su njeni prethodnici učinili za *jazz* uopće. To se čuje u njevoj interpretaciji na oba instrumenta (klavir i glas) kojima suvereno izražava svoj senzibilitet i poimanje glazbe. Zapravo, moglo bi se reći da je Krall uspjela pronaći izražaj koji optimalno odgovara njezinim kvalitetama, poglavito pjevačkim. Ako vas je njen prethodni album "When I Look in Your Eyes" dirnuo mekoćom, nježnošću, romantikom i intimnošću, tada od albuma "The Look of Love" možete očekivati isti efekt, ako ne i veći. Odabrani su stari *jazz* standardi, od kojih se neki čak vrlo rijetko nalaze u mapama današnjih pjevačica *jazza*, primjerice "S'Wonderful", "Cry Me a River" i "I Get Along without You Very Well". Pjevanje Diane Krall je vrlo ženstveno, senzualno, čak zavodljivo, ali krajnje jednostavno, gotovo *flat*, nehajno, s odličnim fraziranjem onako kako je to radio primjerice Frank Sinatra. Njeno sviranje klavira je minimalno, a klaviristička su sola kratka, vrlo topla, elegantna i oslanjaju se na staru školu. Iako su zvuci LSO unijeli mekoću, pa čak i slatkoću u ukupni zvuk, ovaj album ne može se nazvati

revijskim. Naprotiv, riječ je o vrlo profinjenim, znalački osmišljenim aranžmanima te odlično produciranoj glazbi.

**BARBARA DENNERLEIN**  
**Junkanoo**  
 Verve 537122

Organisticu Barbaru Dennerlein (r. 1964.) imali smo priliku vidjeti i u Zagrebu. Bilo je to prije više godina na jednom od Zagrebačkih Jazz Fairova. Tada je bila "njemačka kraljica orgulja" s velikim glazbenim potencijalom, koja je svoje pozicije polako i sigurno počela učvršćivati i izvan svoje domovine da bi danas jednostavno bila poznata kao "kraljica orgulja". Njena je diskografija izuzetno bogata, a od 1995. godine snima za jednu od svjetski najuglednijih izdavačkih kuća - Verve. Svaki novi album nadograđuje se na prethodni, pa je očit progres ne samo u njenom muziciranju nego i skladanju, aranžiranju i *bandleaderskim* sposobnostima. Baš kao i albumi-prethodnici, "Junkanoo" pokazuje da je riječ o umjetnici nove generacije *jazzista*. Međutim, njena otvorenost u glazbi i istraživački duh čvrsto se temelje na *mainstreamu* - *bluesu*, *swingu* i *be-bopu*. Ako vam se svidio njen prvi album snimljen za Verve, pod naslovom "Take Off!" iz 1995. godine, onda će vam se zasigurno svidjeti i ovaj. Naime, Barbara Dennerlein poslužila se gotovo istom recepturom. Njena je tehnika briljantna, a interpretacija vrlo kreativna. Iako su Hammondice B-3 oduvijek bile sinonim za *soul*, Dennerlein iz njih izvlači više, pretvarajući ih u posve moderan instrument s novim i poletnim zvukom, zvukom koji je prije svega klupski i plesni.

Ovim albumom pokazala je otvorenost i zrelost. Njena glazbena osobnost cjelovita je i zaokružena. Ona je instrumentalistica, kompozitorica, aranžerka i *leaderica*, jednom riječju - osovina čitavog sastava. Možda je to jedan od razloga njenog svjetskog uspjeha, a možda i činjenica da se okrenula novom i modernijem zvuku, vrlo prepoznatljivom, plesnom i komercijalnijem, čije su oznake *funk*, naglašeni gitarski rifovi, bubnjevi i udaraljke, snažni puhači te moćan i samouvjeren zvuk Hammondica.